

İzmir Terzi Mektebi

Mehmet Karayaman*

İzmir'de Terzilik

İzmir'de terzilik mesleği büyük oranda gayrimüslimlerin elinde olup, Türkler arasında terzilik mesleği ile ilgilenenler sayıca azdı. 1914 yılında yayınlanan *İzmir Tüccârân ve Esnefân-ı İslamiyesine Mahsus Rehber*'de, İzmir'de bulunan Türk terzihaneler olarak Tevhide Hanımın Karşıyaka'da bulunan Kadın Terzihanesi, Giritli Mustafa Halil ve Giritli Mehmet Besim Beylerin Beyler Sokağı'nda, Hüseyin Veli Efendinin Hükümet Caddesindeki terzihaneleri belirtildikten sonra, on yıldır İzmir'de faaliyet gösteren Muhittin Cemal Efendinin Yorgancılarıçı'ndeki terzihanesinin, "Takdirat-ı umumiyeye mazhar olan yegâne İslam terzihanesi" olduğu belirtilmektedir. Aynı eserde, İzmir'de hazır elbise satan Müslüman tüccar olmadığı, yün kumaş satan tek Müslüman tüccarın da Parmakkapı'da Osmaniye Caddesinde mağazaları bulunan Asım Rıza ve biraderlerinin olduğu ifade edilmektedir.¹

Cumhuriyetin ilk yıllarında İzmir'deki Türk terzihaneler arasında Hükümet Konağı karşısında 38 numaralı hanede faaliyet gösteren "Terzizâde Osman Zeki Müessesesi"² ile İzmir Hisar Cami-i şerifi yanında, 73 numaralı hanede faaliyet gösteren ve Muhiddin Cemal ve Abdullah Naci Beyler tarafından işletilen "Tabiat Terzihanesi"³ de bulunmaktaydı.

1926 yılında yayınlanan Ticari ve İktisadi İzmir Rehberine göre, İzmir'de faaliyet gösteren terziler şunlardır;

Alber Karamana, Peştemalcılar, Çukur Han, No: 5.

İbrahim Giridi, İzmir Çorakkapı Caddesinde, No: 301, 303.

İbrahim Necmeddin, İzmir'de Kemeraltı'nda, Hacı Hasan Oteli, No.60.

Ahmed Naim, Teceddüd Terzihanesi, Kemeraltı'nda Kemahlı Oteli dâhilinde.

Besyon et Sou, İzmir, Yol Bedesteni, No: 59.

Hasan, Türkiye Terzihanesi, İzmir Keçeciler'de, No: 114.

* Yard. Doç. Dr. Mehmet Karayaman, Uşak Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Uşak.

¹ Engin Berber, *İzmir 1876 ve 1908 (Yunanca Rehberlere Göre Meşrutiyette İzmir)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir 2008, s. 204.

² *Sadayı Hak*, 13 Ağustos 1924.

³ *Ahenk*, 23 Ağustos 1926; *Ahenk*, 8 Ağustos 1926.

Hasan Behcet, Başdurak Caddesi, No: 22.

Hasan Tahsin Giridli, Keçeciler'de Büyük Abdülkadir Paşa Hanı.

Hasan Hulki Giridli, Keçeciler'de Büyük Abdülkadir Paşa Hanı.

Hasan Zeki, Sanat Terzihanesi, İzmir'de Hükümet Caddesi'nde Ragıp Paşa Hanı, NO:

28.

Hasan Sabri, Refik Bey Caddesi.

Hüseyin Avni, Güzel Girid Terzihanesi, İzmir'de Keçeciler Caddesinde, No: 107.

Hasan Veli, Kemeraltı, Meserret Otelinde.

Hayım Danon, Birinci Beyler Sokak, No: 8.

David Danon, İzmir, Bakır Bedesteninde.

Jak Fahri, Irgatpazarında.

Şükrü (Muğlalı), İzmir, İkiçeşmelik Caddesinde, No.268.

Salamon Algaranti, Altın Makas Terzihanesi, İzmir, Yol Bedesteni, No: 63.

Ziya Şakir, İzmir'de, Bakır Bedesteni'nde, No: 13.

Akif Halid Terzihanesi, İzmir, Başdurak'ta, Refik Bey Çarşısında, No: 10.

Abdülhalim, İktisad Terzihanesi, İzmir, Kemeraltı'nda Barut Han Sokağı, No: 16/5.

Ali Emin, Günaydın Terzihanesi, İzmir'de, Bakır Bedesteninde, No: 45.

Ali Behçet, Hilal Terzihanesi, İzmir'de, Keçeciler'de, No: 166.

Ali Said, İzmir'de, Keçeciler'de, İkiçeşmelik Caddesi, No: 357.

Kori Vipçin, İzmir'de, Kantarcılar içinde, No: 4.

Mehmet Cema, İstiklal Terzihanesi, İzmir, Kemeraltında, Barut Han Sokağı

Mehmet Zeki Terzihanesi, İzmir'de Hükümet Caddesinde.

Mehmet Zeki, Yeni Asır Terzihanesi, İzmir'de, Keçeciler'de, No: 128.

Mehmet Selim, Yeni Moda Terzihanesi, İzmir'de Milli Sinema Kütüphane Sokağında,

No: 2-3.

Mehmet Şükrü, Aydoğdu Terzihanesi, İzmir, Alsancak'ta, No: 108.

Mehmet Şükrü, İzmir, Kuyumcular Çarşısında, No: 54.

Mehmet Şevki, Şems Terzihanesi, İzmir, Çivici Hamamı Caddesinde, No: 70/1.

Mehmet Sadık, Ömer Fehmi, İzmir, Arap Hanı, No: 24.

Mehmet Nuri, İzmir, Başdurak'ta Refik Bey Çarşısı, No: 3.

Mehmet Arif, Turan Terzihanesi, İzmir, Çivici Hamam Caddesi, No: 157.

Mustafa Esad-La Mod, İzmir Kemeraltı'nda Hacı Hasan Otel, No: 61.

Mustafa ve Halil (Giridli), Terakki Terzihanesi, İkinci Beyler Sokağı, No: 86.

Mustafa Hulki, Güzin Terzihanesi, Keçeciler’de, Lale Sineması Kurbinde.

Mustafa Sabri (Hacı Ahmet Mahdumu), Başdurak, Kestelli Caddesi, No: 117.

Mustafa Fahrettin, Şık Makas Terzihanesi, İzmir, Çivici Hamamı Caddesi, No: 174.

Melek Cemal Hanım, İtila-yı Nisvan Terzihanesi, İzmir, Karantina’da, No: 564.

Moiz Çikorel, Şık Terzihanesi, İzmir, Kemeraltı’nda, No: 64.

Nesim Bencuya, İzmir’de Kilimciler Sokak, No: 32, 43.

Vitali Şıkar, Meşhur Mısırlı Terzi, İzmir, Arasta’da Eyüp Sabri Karşısında, No: 224.

Hanri Lok, İzmir, Yol Bedesteni⁴

1929 yılında İzmir’de yer alan esnaf birlikleri arasında “Türk Terziler Birliği” de yer almaktaydı.⁵ 1941 yılına gelindiğinde İzmir’de faaliyet gösteren terzilerin sayılarında önemli bir artış meydana gelmiş, İzmir’deki Terziler Birliği’ne kayıtlı terzi sayısı 907’e yükselmiştir.⁶

İzmir’de Terzilik Eğitimi Veren Kurumlar

Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan nüfus mübadelesi nedeniyle İzmir’den ayrılan Rum meslek erbabının yerini Türkler doldurmuştur. Bu geçiş sürecinde şehirde yeterli sayıda meslek erbabı bulunmadığında, mesleki eğitim veren kurs ve okullar açılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında İzmir’de terzilik alanında eğitim verdiğini tespit edebildiğimiz okulların başında “*Karşıyaka’da Biçki Yurdu*” gelmektedir. Türk Kadınları Biçki Yurdu’nun bir şubesi olarak, Karşıyaka Şayeste Sokağı’nda açılan Yurt, Mahzure Nuri Hanım tarafından işletilmekteydi. 1924 yılında gazetelere verilen ilanlarda, Yurdun hanımlara yönelik olarak hizmet verdiği ve kayıt işlemlerinin 1-11 Eylül tarihleri arasında yapıldığı belirtilmektedir.⁷

1924 yılında İzmir’de terzilik eğitimi veren kurumlardan biri de “İzmir Türk Kadınlık Yurdu Sanat Ocağı” idi. 13 Ağustos 1340 (1924) tarihinde açılan kurum, Çivici Hamamı civarında Sakarya Numune Mektebi arkasında, Kahraman Mescidi Turna Sokağı çıkmazında bulunan, 38 numaralı hanede faaliyet göstermekte olup, hanımlara biçki-dikiş, nakış, pentur (kumaş boyama), kadife işleri, kabartma, yağlı boya, makine nakışları ve halı dokuma alanlarında eğitim vermekteydi. 13 yaşından büyük kız çocuklarını kabul eden Yurtta, her öğrenci kendi masraflarını karşılamak zorundaydı. Fakir ve öksüz çocukların eğitimi ise ücretsizdi. Sakarya Numune Mektebi Nakış ve Dikiş Muallimesi Makbule Kadri Hanım

⁴ *Ticari ve İktisadi İzmir Rehberi 1926*, Yayına Hazırlayan: Sabri Yetkin, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir 2002, s. 49-51.

⁵ M. Ziya Lütfi, *İzmir İktisat Mıntıkası Ticaret ve İktisadiyatı*, İtimat Matbaası, İzmir 1929, s. 21.

⁶ *İzmir Şehir Rehberi 1941*, hzl. Suad Yurtkoru, Meşher Matbaası, İzmir 1941, s. 129.

⁷ *Sadayı Hak*, 1 Eylül 1924.

tarafından işletilen Yurdun eğitim süresi iki yıl olup, dersler pazartesi ile perşembe günleri verilmekteydi.⁸ Tahsili olmayan talebeye birinci sınıfta Türkçe dersleri, ikinci sınıfta yağlı boya, makine nakışları dersleri verilmekte olup, eğitim ücreti olarak öğrencilerden yıllık 300 kuruş alınmaktaydı.⁹

1927 yılında, taşradan gelecek öğrencilerin mağdur olmaması için yatılı öğrenci kabulüne de başlayan İzmir Türk Kadınlık Yurdu Sanat Ocağı, Hastahane Caddesinde Dumlupınar Mektebi yanındaki 66 numaralı binada faaliyet göstermiştir.¹⁰ 1928 yılında ise tekrar eski binasına taşınan İzmir Türk Kadınlık Yurdu Sanat Ocağı ile ilgili olarak gazetelere verilen ilanlarda; “Hiç dikiş bilmeyenler iki sene, biraz dikiş bilenler bir senede yetiştirilerek maarif müdüriyetinden musaddak şahadetname verildiği”, hariçten müracaat eden hanımlara özel ders verildiği, dışarıdan sipariş de alındığı belirtilerek, Yurt içerisinde nakış, dikiş, karyola takımları, buluz, çocuk elbiseleri gibi ürünlerin satıldığı da ifade edilmektedir.¹¹

1926 yılında Manisa İnas Rüştüyesi Müdürü Ruhsar Hüsnü Hanım tarafından açılan “Türk Kadınları Biçki Yurdu Kadınlık Terzilik Mektebi”nin eğitim süresi ise bir yıl idi. Vilayet tarafından verilen “ruhsat-ı resmiye” ile Karantina’da Tramvay Makasındaki 493 numaralı hanede faaliyete geçen Mektepte, kadın terzisi ve dikişi konusunda eğitim verilmekteydi.¹²

Ayrıca 1926 yılında, Gündoğdu Semtinde İkinci Kordon, numara 439’da İnas Terzi Akademisi de faaliyetine devam etmekteydi.¹³

İzmir Terzi Mektebi

Çalışmamıza konu olan İzmir Terzi Mektebi, Paris Terziler Akademisi üyesi ve Biçki Mecmuası¹⁴ imtiyaz sahibi olan Ahmet Şükrü Bey tarafından açılmıştır. 1924 yılı Ağustos ayının ilk günlerinde, Bakır Bedesteni 17 numarada faaliyet gösteren Zaman Terzihanesi bünyesinde faaliyete geçen Mektep, Maarif Vekâletinin 20 Ağustos 1340 (1924) Tarih ve 2

⁸ *Sadayı Hak*, 13 Ağustos 1924.

⁹ *Ahenk*, 17 Ekim 1926.

¹⁰ *Ahenk*, 22 Ağustos 1927.

¹¹ *Ahenk*, 27 Ağustos 1928.

¹² *Ahenk*, 21 Temmuz 1926.

¹³ Hacı Hakkı Beyzâde Mehmed Sadettin, *İzmir Polis Rehberi*, Bilgi Matbaası, İzmir 1926, s. 82.

¹⁴ *Biçki Mecmuası* hakkında İzmir Terzi Mektebi Nizamname-i Dâhili’de şu bilgiler verilmektedir: “Biçki Mecmuası: Memleketimizde terziliği fenni surette neşr ve tamim maksadıyla tesis ve küşad olunan mektebimize devam edemeyecek birçok meslektaşlarımız bulunduğuna nazar-ı itibara alınarak bu kabil meslektaşlarımıza da bir hizmette bulunmak ameliyle “Biçki Mecmuası” namı altında aylık bir risale neşrine karar verdik. 9 nüsha intişarından sonra ümit edilmeyen bazı sebeplerden dolayı tehire uğrayan üç nüshasıyla ilk senesini bilâ ikmal yeni baştan kadın kısmının da ilavesiyle daha muntazam ve daha devamlı bir surette neşr edeceğimi arz eylerim. Mecmuamızın ilk nüshası meccanidir. Talep vukuunda derhâl gönderilir. Yeni sene için de abone fiyatlarımıza zam edilmemiştir.” bk. *İzmir Terzi Mektebi Nizamname-i Dâhili*, Maarif Matbaası, İzmir 1926, s. 9.

Numaralı Ruhsatnamesine haiz olup, ruhsatnamesinde kuruluş tarihi olarak 1 Eylül 1340 (1 Eylül 1924) tarihi belirtilmektedir.¹⁵

Yatılı ve gündüzlü olarak hizmet veren İzmir Terzi Mektebinde, kayıt sırasında öğrencilerden para alınmamaktaydı. İlk yıl, talebeler masraflarını kendileri karşılamak zorundaydı. Talebelere masrafları için ikinci sınıfta 50 kuruş, üçüncü sınıfta 100 kuruş ödenmekte olup, temmuz ve ağustos aylarında okul tatil edilmekteydi. Fakat isteyen talebeler okulda kalarak yevmiye alabiliyorlardı. Üç senelik eğitim ve öğretim süresi bittikten sonra talebeye terzilik ehliyet şahadetnamesi verilmekteydi.¹⁶

Mektebin açılış amacı hakkında, Ahmet Şükrü Bey, şu bilgileri vermektedir;

“On seneden beri İzmir’de Zaman Terzihanesi namıyla malum olan mağazamız, memleket halkından gördüğü teveccüh ve rağbetin mukabele-i şükranı olmak üzere istirdat-ı mes’udi müteakip memleketteki terzi buhranına yeni baştan ehliyetli sanatkâr yetiştirmeği bir gaye edinmiş ve bu maksatla İstanbul’dan celb eylediği muktedir muallimlerle sevgili vatanımızda henüz bir eşi bulunmayan terzi mektebini tesis ve küşad eylemiştir.

Mektebin meccani olduğu ve talebeden ücret-i tedrisiye olarak bir para alınmadığı düşünülürse, maddi istifade gözetilmediği derhâl anlaşılır. Mektebin tarih-i tesisinden bugüne kadar yetiştirdiği on talebe muhtelif şehirlerde bilâ müşkülât hayata atılmışlar ve buldukları muhitin en yüksek sanatkârı olmuşlardır. Bunu mezkûr mahaller halkının iyi giyinen simalarından alınan takdir ve tebriknâmeler ispat eylemektedir. Bilhassa mektebimizden neşet edip, Manisa’da “Ümid-i Terakki Terzihanesi” sahipleri bulunan Ferid ve Yusuf Efendilerin sanat hakkındaki vukuf ve incelikleri, muhterem Manisa halkının pek çok takdirlerine mazhar olduğu, Manisa’nın gubur valisi Müştak Bey Efendi ile muhterem Belediye Reisi Bahri Bey Efendilerin bizzat mağazamıza kadar ihtiyar-ı zahmetle beyan-ı takdirât eylemelerinden anlamaktayım. Binaenaleyh hiçbir yerden hiçbir makamdan nakdi muavenet olmaksızın sırf şahsi teşebbüsle meydana gelen bu müessesemden yetişen genç ve ehliyetli sanatkârların çoğaldığını görmek ve mesaimin boşa gitmediğini anlamakla iftihar ederim.”¹⁷

1924 yılında, mektebin kuruluşu ile ilgili olarak verilen gazete ilanlarında, eğitim süresi, eğitim ücreti ve öğrenci kabul şartları hakkında şu bilgiler verilmektedir;

“Memleketimizde terzilik sanatını terakki ettirmek ve bu sanata mütenasip olan gençlere usul ve şerait-i hazireye göre talim eylemek maksadıyla bir terzi mektebi küşad

¹⁵ *İzmir Terzi Mektebi Nizamname-i Dâhili*, Maarif Matbaası, İzmir 1926, kapak sayfası.

¹⁶ Sadiye Tutsak, *İzmir’de Eğitim ve Eğitimciler (1850-1950)*, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara 2002, s. 379.

¹⁷ *İzmir Terzi Mektebi Nizamname-i Dâhili*, Maarif Matbaası, İzmir 1926, s. 1.

eyledim. Mektepte müddet-i tahsil (nehari olmak üzere) üç senedir. Devam eden heves-kârane sanatın nazariyatıyla beraber imaliyatı da gösterilecektir.

1. Eyyam-ı tatiliyeden maada mektebe her gün devam mecburidir. Tedrisat meccani olup ilk sene için talebenin bilumum masarîf-ı zatiyesi kendi şahsına ait olup, mektep idaresi bir güne ücret vermeyecektir.

Talebeye ikinci sene için yevmiye elli kuruş, üçüncü sene için yüz kuruş verilecektir. Eyyam-ı tatiliye müstesnadır. Gösterilen derslerden ısbat-ı imaliyat edenler terfî-i sınıf eder ve yevmiye alabilirler.

2. Temmuz, ağustos aylarında tedrisat tatil edilir. Arzu edenler mektepte kalır ve yevmiyelerini almayabilir.

3. Mektepte üç senelik tedrisatı kemal edüp ısbat-ı imaliyat edenlere terzilik ehliyet şhadetnâmesi verilir.

4. Terzilik hakkında ticaret ve muamelât-ı kafiyye haiz buldukları hâlde mektebe kayıt olunmak arzusunda bulunanlar, imtihana tabidirler ve liyakatlerine göre dâhil oldukları sınıfın yevmiyesinden müfid olurlar.

5. Üç seneyi ikmal etmeden bilâ mazeret mektebi terk edenlerden almış oldukları yevmiyeler istirdat olunur.

6. Müdavim, mektebin talimatname-i dâhiliyesine harfiyen riayete mecburdur.

Kayıt Kabul Şartlar

1. Kayıt muamelesi eylül bire kadar devam edecektir.
2. Talebe 14 yaşından dîn olmayacaktır.
3. Za’af-ı basir vesaire emrazdan salim olduğuna dair bir tabip raporunu hamil olmak.
4. İbtidai derecede tahsil görmüş olmak
5. Kayıt için müracaat edenler istidasına bervecezir evrak müsbetelerini rabt edeceklerdir;

1. Nüfus kâğıdı
2. Mekteb şhadetname ve tasdiknamesi
3. Kefaletname
4. Tabip raporu
5. İki adet küçük fotoğraf

6. Hüsn-ü Hâl varakası”.¹⁸

Ahmed Şükrü Bey, 1926 yılında Bakır Bedesteninde bulunan Zaman Terzihanesini Kemeraltı’ndaki Şifa Eczanesi yanındaki 11 numaralı mağazaya nakletmiştir. Gazetelere verilen ilanda, Zaman Terzihanesi hakkında şu bilgilere yer verilmektedir; “Sanatta esaslı inkılâplar vücuda getiren terziliğin en bedii numuneleri ancak müessesemde bulunabilir. Binaenaleyh tevcihleriyle minnettar olduğum muhterem müşterilerimin zevk-i telbisini tatmin emeliyle ve birçok fedakârlıklar ihtiyarıyla Avrupa’nın en mühim kumaş müesseselerinden bu kere celb eylediğim kumaşları erbab-ı zevkin inzar-ı telbisine arz eyliyorum. Mektebin mamulâtından olan hazır elbiselerimiz de gerek metanet, zarafet ve gerekse ehveniyet itibariyle emsaline fâiktir. Muhterem halkımızın bir defa da mağazamızı ziyaretle maruzatımın sadakatini görmelerini arz ve ilan eylerim.”¹⁹

Sivil, askeri hâkim elbiseleri, kadın kostümleri derslerinin de verildiği İzmir Terzi Mektebinde 1926 yılında 50 öğrenci eğitim görmekteydi.²⁰ Mektebin 1926 yılında hazırlanan nizamnamesinde, mektebin işleyişi ve kayıt-kabul şartları hakkında bilgiler verilmektedir. Yatılı ve gündüzlü olmak üzere iki kısımdan meydana gelen mektepte, 1926 yılında eğitim süresi dört yıla çıkartılmıştır. Mart ve eylül aylarında kayıt ve mezuniyet işlemlerinin yapıldığı Mektepte, gündüz kısmına alınan öğrenciden ilk iki yıl ücret alınmazken, yatılı kısmını kayıt yaptıran öğrenciden birinci sene 300, ikinci sene 200 ve üçüncü sene içi 100 kuruş ücret alınmaktaydı.²¹

Mektebin idaresinden, bir müdür ile bir dâhili müdür sorumlu tutulmuştur. Dâhili müdürün görevleri arasında ders programlarını yapılması, ders saatlerinin belirlenmesi, düzen, asayiş ve temizliğin sağlanması, talebelere ait künye ve yoklama defteri ile demirbaş eşya defterini tutmak yer almaktaydı. Dâhiliye müdürünün işlerine yardımcı olmak üzere biri, birinci veya ikinci sınıftan, diğeri de üçüncü veya dördüncü sınıftan iki nöbetçi seçilmekteydi. Nizamnamede, nöbetçi öğrencilerin yapması gereken işler ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir.²²

Cumhuriyetin ilk yıllarında İzmir-Kemeraltı’nda faaliyet gösteren ve yaşanan yetişmiş meslek erbabı eksikliğini gidermek amacıyla, terzilik mesleği alanında eğitim vermek için kurulan İzmir Terzi Mektebi, bu amaç doğrultusunda faaliyet gösteren mektep ve kurslardan

¹⁸ *Sadayı Hak*, 13 Ağustos 1924.

¹⁹ *Ahenk*, 30 Ağustos 1926.

²⁰ *Ticari ve İktisadi İzmir Rehberi 1926*, Yayına Hazırlayan: Sabri Yetkin, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir 2002, s. 51.

²¹ *İzmir Terzi Mektebi Nizamname-i Dâhili*, Maarif Matbaası, İzmir 1926, s. 2-3.

²² *age.* s. 4-5.

daha düzenli ve uzun süreli eğitim vermiş, verdiği eğitim sayesinde mesleğinde usta terzilerin yetişmesine öncülük etmiştir. Yayınladığı Bıçkı Mecmuası ile terzilik mesleğinin sadece el becerisi kısmıyla değil bilgi ve görsellik kısmıyla da ilgilenen Ahmet Şükrü Bey, Mektepte dikilen elbiseleri terzihanesinde satışa sunarak hem ticaret hem de eğitim işlerini aynı anda yürütme başarısı göstermiştir. 1930'lara kadar faaliyetlerini takip edebildiğimiz İzmir Terzi Mektebi ile bu alanda faaliyet gösteren diğer mektep ve kurslar hakkında yapılacak araştırmalar, cumhuriyetin ilk yıllarında mesleki eğitim alanında devletten bağımsız olarak faaliyet gösteren kurum ve kişilerin verdikleri çabayı ayrıntılı bir şekilde ortaya koyacaktır. Eğitim tarihimizde önemli bir yer tutan mesleki eğitim alanında faaliyet göstermiş olan İzmir Terzi Mektebi, terzilik mesleği ile ilgili eğitim faaliyetlerinde bulunan kurumların İzmir'deki öncüsü olarak, İzmir eğitim tarihinde önemli bir basamak teşkil etmektedir.

Kaynaklar

Ahenk, 21 Temmuz 1926; 23 Ağustos 1926; 8 Ağustos 1926; 30 Ağustos 1926; 17 Ekim 1926; 22 Ağustos 1927; 27 Ağustos 1928.

Berber, Engin, *İzmir 1876 ve 1908 (Yunanca Rehberlere Göre Meşrutiyette İzmir)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir 2008.

Hacı Hakkı Beyzâde Mehmed Sadettin, *İzmir Polis Rehberi*, Bilgi Matbaası, İzmir 1926.

İzmir Şehir Rehberi 1941, hzl. Suad Yurtkoru, Meşher Matbaası, İzmir 1941.

İzmir Terzi Mektebi Nizamname-i Dâhili, Maarif Matbaası, İzmir 1926.

M. Ziya Lütfi, *İzmir İktisat Mıntıkası Ticaret ve İktisadiyatı*, İtimat Matbaası, İzmir 1929. *Sadayı Hak*, 13 Ağustos 1924; 1 Eylül 1924.

Sadiye Tutsak, *İzmir'de Eğitim ve Eğitimciler (1850-1950)*, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara 2002.

Ticari ve İktisadi İzmir Rehberi 1926, Yayıma Hazırlayan: Sabri Yetkin, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür yayını, İzmir 2002.

EKLER

EK I:

“İzmir Terzi Mektebi Nizamname-i Dâhili”*

Kayıt ve Kabul Şeraiti

Madde 1: Mektep, leyli ve nehari olmak üzere iki kısımdır.

Madde 2: Mektebin müddet-i tahsilisi dört senedir. Bu dört seneyi terfi-i sınıf etmek suretiyle ikmal edenlere maarif, sanayi ve mesai müdüriyetleri tarafından musaddak ehliyet şahadetnamesi verilir.

Madde 3: Heyet-i İmtihaniye: Müdür ile muallimlerden ve müdürün davet edeceği iki sanatkârdan, Maarif, Sanayi ve Mesai Müdüriyetlerinden gönderilecek iki mümeyyizden mürekkeptir.

Madde 4: Sene-i tedrisiye nihayetinde gösterilen derslerden ispat-ı liyakat edenler terfi-i sınıf, edemeyenler mektepten ihraç olunur.

Madde5: Terzilik hakkında ticaret ve malumat-ı kafiye haiz olanlar imtihana tabidirler. Bu kabil talebeler bilâ imtihan derece-i liyakatlerine göre layık oldukları sınıflara tefrik edilirler.

Madde 6: Temmuz, ağustos aylarında tedrisat tatil edilir.

Madde 7: Mektepte, sanattan maada hususi olarak Fransızca dersi mevcut olup bundan ancak leyli talebe istifade edebilir.

Madde 8: Eylül ve Mart ibtidaları olmak üzere senede iki defa talebe kayıt ve kabul olunur. Her talebe dâhil olduğu aydan bir sene sonra sene-i devriyesini ikmal ile imtihanı icra olunur. Binaenaleyh mart ve eylül aylarında talebeye şahadetname verilebilir.

Suret-i Kabul

Madde 9: Taleb, on dört yaşından dîn, za'af-ı basir (miyopluk) ve emraz-ı sariye ile malül olmamalıdır.

Madde 10: Taleb, behemahâl ibtidai derecede tahsil görmüş olmalıdır. Taliblerin beraberlerinde getirmeleri iktiza eden vesaik bervece atidir:

1. Nüfus tezkeresi
2. Aşı Şahadetnamesi
3. Mektep Şahadetnamesi
4. Hüsn-ü hâl varakası
5. Kâtib-i adliden musaddak taahhüt senedi (Suret-i nizamnamemizin son sahifesinde münderiçtir.)

Nehari Talebenin Kayıt ve Kabul Şeraiti

Madde 1: Birinci ve ikinci seneleri meccanidir. Talibin masarîf-ı zatiyesi kendisine ait olup, mektep idaresi bir güne ücret vermez. Bu iki sene zarfında da talebeden ücret alınmaz.

Üçüncü seneye terfi eden yahut doğrudan doğruya üçüncü seneye kabul olunan talebeye çalıştığı günler yevmiye 50, dördüncü sene 100 kuruş verilir.

Şerait-i Leyliye

Madde 1: Mektebin leyli kısmına kayıt ve kabul arzusunda bulunanlardan birinci sene için 300, ikinci sene için 200, üçüncü sene için 100 lira iâşe ve ibate bedeli olarak ücret alınır. Dördüncü sene iâşe ve ibate bedeli alınmaz.

Madde 2: Leyli talebenin ücreti birinci sene için üç taksitte alınır. Talebe kabul olduğu anda birinci taksitini tediye eder. Diğer iki taksiti üçer ay fasıla ile alınır. İkinci sene için iki taksitte alınır. Birincisi sene başında diğeri dört ay sonra, üçüncü sene için ise sene başında ücretini tamamen tediye eder.

Madde 3: Taksitini tesviye ettikten sonra herhangi bir suretle mektebi terk edenler, teslim ettikleri taksitin iadesini talep edemeyeceği gibi vermiş oldukları taahhüt senedinin muhteviyatı tahsil olunur.

Heyet-i İdare

Madde 1: Mektebin idari olan kısmı, müdür ile dâhiliye müdürü tarafından idare olunur. Müdürün gayabında ona dâhiliye müdürü vekâlet eder.

Madde 2: Müdür, mektebin idare-i umumiyesine, dâhiliye müdürü ise dâhili idareye nezaret eder.

Madde 3: Dâhiliye müdürü, programları tertip, ders saatlerini tayin, nezafete itina, intizam ve inzibatı temin ile mükelleftir.

Madde 4: Dâhiliye müdürü talebenin, künye yoklama defterlerini ve demirbaş eşya defterlerini tutacak ve bunların daima temiz ve muntazam bir şekilde bulunmasına dikkat edecektir.

Madde 5: Demirbaş eşyanın zayıyatında birinci derecede dâhiliye müdürü mesuldür.

Madde 6: Her sabah talebenin yoklamasını dâhiliye müdürü yapar, gelmeyen talebenin adem-i devamının ispatını müdürü bildirir.

Madde 7: Dâhiliye müdürü nöbetçi talebeleri daima nezaret ve kontrol altında bulundurur ve onların vazifelerinde ihmallerine meydan vermez.

Talebenin Vezâifi

Madde 1: Talebe, yekdiğerine karşı tam bir kardeşlik hissiyle müşahhas olacaklar, birbirini rencide eden, edep ve terbiyeye uymayan harekâttan içtinap edeceklerdir.

Madde 2: Mektep, mevsime göre, dâhiliye müdürü tarafından tayin olunan saatte açılır ve kapanır, talebe, o saatte mektepte bulunmağa ve kapanma vaktinden evvel mektebi terk etmemeğe mecburdur.

Madde 3: Talebe çalışmadığı günler için yevmiye talep edemez. Vakit ve zamanıyla ispat-ı vücut edemeyenler de o günkü yevmiyelerinden müstefit olamazlar. Birinci ve ikinci seneden olan talebeler ise senede çalışmadığı günleri nihayetinde ikmal eder.

Madde 4. Devam saatinden sonra gelen veya daveti iktiza eden talebenin ma’zeret-i meşruası, velileri tarafından esbab-ı mucibe serdile dâhiliye müdürüne bildirmek mecburidir.

Madde 5: Talebenin temizliğe riayatkâr olması, bilhassa telbis hususunda umuma numune-i imtisal olması lazımdır. Binaenaleyh kirli, yırtık, pejmürde elbiseler, yağlı saçlar, uzun tırnaklarla mektebe gelemeler.

Madde 6. Talebenin üzerinde külliyetli pare; zîkıymet eşya ve silah bulunamaz. İşret ettiği ve silah taşıdığı sabit olan talebe mektepten tart olunur.

Madde 7: Talebe bilâ sebep işini terk edemez. İzinsiz mektepten çıkamaz. İzin, dâhiliye müdüründen alınır. Talebeyi ziyarete gelenler ya teneffüs zamanlarında yahut akşam tatilinde görüşebilirler.

Madde 8: Mektebe ve talebeye ait eşyaya zarar iras edenler, o zararı tazmin ederler.

Madde 9: Talebeden biri imaliyat esasında yakmak, kesmek gibi bir hâl vukuunda derakap ihbara mecburdur. Sakatlanan eşya kabil-i tashih olmadığı takdirde tazmin ettirilir.

Madde 10: Talebe, müsavi hukuka malik olduğundan biri diğeri hususat-ı zatiyesinde kullanamaz.

Madde 11: İşlerin bir intizam dâhilinde cereyanı için her gün iki efendi nöbetçi çıkar; bunlar mesai saatinden evvel kalkar ve kahvaltılarını yaparlar, hususat-ı atiyeden başka ile meşgul olmazlar.

Bunlardan biri, birinci ve ikinci sınıftan çıkar ki, ütülerini yakar, makineleri temizler ve yağlar. Aşama kadar vazifesi bu iki şeye bakmaktır. Akşam tatilinde ütülerini söndürür ve mahal-i mahsusalarına kor. Makinelerin üzerlerini kapar, ötede beride kalmış makasları, makara ve ibrişim ve kurdenato parçalarını ve ilinti yumaklarını ait olduğu çekmecelerine yerleştirir.

Diğeri nöbetçi efendi ise 3. ve 4. senelerden çıkar ve (mesul) sıfatını alır. O da şu vazifelerle mükelleftir; Saat-i mesaiden yarım saat evvel efendileri kaldırmak ve dersane ve

yatakhaneleri hademe vasıtasıyla temizletmek, havalandırmak, küçük efendinin ütöleri, makineleri yakıp yakmadığına nezaret etmek, zamanında işe başlamayan efendileri kontrol etmek, gerek gündüz dersanelerde ve gerek gece yatakhanelerde sigara içilmemesine, kuru ve yaş meyve gibi pisletici şeylerin yenilmemesine dikkat etmek, telefon muhaberatını idare etmek ve gelen gidene cevap vermek; akşam tatilinde her masa amiri kendisine ait olan işleri toplar, bitenleri ait olduğu mahallere asar, yarım kalanları en küçük parçasına varıncaya kadar toplu bulundurur. Yere düşen, süpürülen, zayiata uğrayan herhangi parçadan masa amiri mesuldür. Mesul nöbetçi efendi masa amirlerinin bu hususa dikkat edip etmediğine de bakar, masasını tanzim etmeden ayrılan efendiyi vazifeye davet eder. Yemek, teneffüs ve akşam tatillerini ihtar eder. Mektepte kalan efendileri vakit merhununda yatırır, lambaları söndürür, uyku saatini geçirenlere kapı açmaz, mektepte kalan talebe ve muallim son kayda riayete mecburdur.

Mesul olan efendi dâhiliye müdürünün idaresi altında ifa-i vazife eder. Mesul, buraya kadar serd olunan vazaifin tamam-ı tatbikatına nezaret eder. Nizamnameye muhal-i hareketi görülenleri dâhiliye müdüriyetine ihbar eder. O efendi cuma günü mektepte bırakılmak suretiyle tecziye olunur.

Müdüriyet baladaki hususata riayet etmeyen, nizamname mevadını sık sık ihlal etmek itiyadında bulunanları birkaç defa tecziye ve ihtardan sonra mektepten tard eder.

Taahhüd Senedi

İzmir'de Zaman Terzihanesi sahibi Ahmed Şükrü Bey tarafından tesis ve küşad olunan İzmir Terzi Mektebi'ne kayıt ve kabul olunan

Efendinin şartnamesi mucibince mektebin müddet-i tahsiliyesini ikmal edinceye kadar, mektebin talimatname-i dâhiliyesine tevfikân devam edeceğini ve müddet-i tahsiliyeyi ikmal etmeksizin mektebi terk eylediği veyahut talimatname ahkâmına muhalif hâl ve hareketinden dolayı terk ettirildiği hâlde mekteb-i mezkûr müessis ve müdürü Ahmed Şükrü Beye, mektebin herhangi sınıfında bulunursa bulunsun, ücret-i tahsiliye olarak üç yüz lira tazminat vermeyi ve bu yüzden ihtilaf tahaddüs edecek olursa şimdiden ikametgâh hükmü iskat ile bilirza İzmir muhakimini merci-i rü'viyet olarak kabul ve taahhüt eylediğime mübeyyin işbu taahhüt senedim tarafımdan imza ve zeyli kâtib-i adilden musaddak olduğu hâlde mekteb-i müessisi Şükrü Beye ita kılındı.

İşbu taahhüt senedinin matbu olanlarından mektep müdüriyetinden talep olunmalıdır."

EK II: İzmir Terzi Mektebi Nizamname-i Dâhili'nin Kapağı

EK III: İzmir Terzi Mektebinin Kuruluşuna Dair Gazete İlanı: Sadayı Hak Gazetesi,
13 Ağustos 1924

ازمیر ترزی مکتبی
مکتبته زده ترزیک صنعتی ترقی ایندیزمک
و بو صنعتته منتسب اولان کنجاره اصول و شرائط
حاضره به کوره تعلیم ایلمک مقصدیله برترزی
مکتبی کشاد ایلمک . مکتبده مدت تحصیل
(نهاری اراق اوزره) اوچ سنه در . دوام
ایدن هوسکارانه صنعتک نظریاتیه برابر
عملیاتی ده کوستریله چکدر .
۱ — ایام تعطیلیه دن اعدا مکتبه هر کون
دوام مجبوریدر . تدریسات مجانی اولوب ایلمک
سنه ایچون طلبه نیک بالعموم مصارف ذاتیه سی
کندی ش خصنه عائد اولوب مکتب اداره سی
بر کونا اجرت ویرمه چکدر .
طلبیه ایکنجی سنه ایچون یومیه الی غروش
اوچنجی سنه ایچون یوز غروش ویرمه چکدر .
ایام تعطیلیه مستنادر . کوستریلن درس لر دن
اثبات اهلیت ایدنلر ترفیع صنف ایدر و یومیه
آله بیلیرلر .
۲ — تموز، آغستوس آیلرنده تدریسات
تعطیل ایدیلیر . آرزو ایدنلر مکتبده قایلر
و یومیه لرنی آله بیلیرلر .
۳ — مکتبده اوچ سنه لک تدریساتی
اکمال ایدوب اثبات اهلیت ایدنلره ترزیک
اهلیت شهادتنامه سی ویریلیر .
۴ — ترزیک حقنده تجارب و معلومات
کافییه یی حائز بولندقلری حالده مکتبه قید اولونق
آرزوسنده بولنانلر امتحانه تابعدرلر . ولیاقتلرینه
کوره داخل اولدقلری صنفک یومیه سنیدن مستفید
اولورلر .
۵ — اوچ سنه یی اکمال ایتمه دن بلاه معذرت
مکتبی ترک ایدنلر دن آلمش اولدقلاری یومیه لرنی
استرداد اولنور .
۶ — مذاومین : مکتبک تعالیاتنامه داخنیسه
سرفیاً رعایته مجبوردرلر .